

✦ Спеціальний репортаж

МОЯ ЗЕМЛЯ З РАХМАННОЮ ЖУРБОЮ...

Читачі і гості Центральної міської бібліотеки ім. В. Г. Бєлінського із задоволенням відвідують культурологічні заходи, які проводять в теплій атмосфері її співпрацівники. Це антураж і нашої літстудії «Ніва», де ми проводимо літературно-музичні вечори. 8 листопада бібліотека приймала гостей з Тернополя з презентацією унікального проекту «Під зорею Пінзеля. Барокове мистецтво і строї епохи» на сході України», який виграв 2 гранти у конкурсі індивідуальних національних проектів від Українського культурного фонду у 2018 році. Презентація почалася з м. Суми, пройшла у Харкові і пройде в м. Рубіжжє Луганської області і в містах Добропілля, Дружківка, Курахове, Маріуполь Донецької області.

На презентацію прийшли читачі бібліотеки, краєзнавці, поети, майстри, викладачі, люди похилого віку. Вони відразу потопали в аурі краси. З цікавістю відвідувачі роздивлялись експонати виставки, фотографувалися біля них, брали на згадку буклети із запрошенням у турпоїздки по західній Україні.

Інтер'єр затишної читальної зали зі стелажми книг, із журнальними столиками з періодикою був перетворений на дводенну вражаючу виставку двох жанрів: класичне барокове мистецтво кінця XVIII – початку XIX ст., представлене творчістю видатного європейського скульптора Іоанна Георга Пінзеля, та традиційне народне мистецтво, представлене автентичними стріями та ужитковими речами українців кінця XIX – початку XX ст., ляльки-мотанки регіонів України з приватної колекції етногалереї «Спадок» родини Демкур. Ці два жанри були логічним доповненням одне одного, бо сучасники Пінзеля, яких він відтворив у своїх персонажах, ходили в тожних автентичних стріях.

Кілька років тому харків'яни спостерігали (за матеріалами масмедіа) за підготовкою і проведенням виставки творів Пінзеля у Луврі, бачили фото і відео його скульптур. А на сьогоднішній виставці банери скульптур у натуральну величину створили ефект їх присутності і рефлексія була сильніша. Пінзель майстерно втілює багатство почуттів людини, багатство сюжетів з її повсякденного і урочистого життя, її духовність. Міміка і пластика скульптур надзвичайно експресивна. Зрозуміло, чому мистецтвознавці назвали його галицьким Мікеланджело, а твори — натхненними.

Відомостей про його життя (~ 1707 чи ~ 1720 — 16.9.1761 чи 24.10.1762) залишилось обмаль. Він уродженець Бучацького району Тернопільської області, брав шлюб у місцевій церкві, яку сам оздобив, там хрестив двох дітей, помер молодим, у віці близько 35 років, ймовірно внаслідок нещасного випадку. Оригінали його творів зберігаються в музеях Івано-Франківської, Тернопільської та Львівської областей.

Гості тепло привітали директора бібліотеки Світлана Іванівна Передерій і передала слово керівнику проекту Наталі Волощук, яка представила команду координаторів. Слово взяв керівник БО «Благодійного фонду родини Демкур», меценат і колекціонер Тарас Демкура. Він розповів історію проекту. Цей проект виник не на пустому місці. Звісно, дерево липа, з яким працював Пінзель, нестійкий матеріал, вже минуло майже три сторіччя і треба було терміново рятувати високомистецькі твори. Охороною творчої спадщини Іоанна Пінзеля заходився займатися академік Борис Возницький. Було вкладено багато сил, коштів. Коли його мрія відкрити світові ім'я талановитого львів'янина майже здійснилася (з Лувру прибули мистецтвознавці і запросили твори Пінзеля на виставку), він, на жаль, загинув в автокатастрофі. При підготовці до експонування в 2012 р. у Луврі унікальних творів скарального мистецтва Пінзеля були проведені висококваліфіковани-

ми художниками-реставраторами, провідними науковцями Львівської національної галереї мистецтв ім. Б. Г. Возницького та Національного науково-дослідного реставраційного центру України Міністерства культури України комплексні дослідження та консерваційно-реставраційні заходи.

Тарас продемонстрував документальний фільм «Тайна Пінзеля. Від Бучачу до Лувру» з довжелезними чергами на виставку Пінзеля в Луврі. До речі, фільм виставлений в ю-тубі. Доповів, що після Лувру понад 100 мистецьких альбомів залишилися у бібліотеках та архівах музею в Українському культурному центрі в Парижі та під час міжнародного туру-презентації першого видання мистецького альбому Віри Стецько «Тайна Пінзеля», створення та демонстрування вищезгаданого фільму. Більше 800 альбомів було роздано освітянським бібліотекам в Україні. Проведено 40 презента-

у Львові на Форумі видавців, до якого долучився міністр культури України Євген Нищук. 8 червня на урочистій церемонії нагородження «Коронація слова» у м. Києві Тарас вручив нагороду львів'янину Андрію Тимчишину за роман про Іоанна Георга Пінзеля — «Я, Іоанн».

Оскільки слава Пінзеля крокує по планеті, а матеріал скульптур досить крихкий, для їх збереження і популяризації було взято ідею використати нові технології виготовлення зображення скульптур майстра (фактично голограми). Отже інший грант піде на оцифрування робіт Пінзеля в 3D форматі і виготовлення 3D копій, створення його віртуального музею, 3D мапінг. Це дасть можливість відправляти їх копії в музеї, що запрошують, залишаючи оригінали на місцях.

розвитку туризму використовування місцевого історико-краєзнавчого матеріалу. Такі проекти підтримує Український культурний фонд.

Не менш цікавою був виступ координатора проекту Тетяни Фарини. Вона змістовно розповіла про особливості представленої приватної колекції традиційного строю українців. Зокрема зробила акцент на вишитих сорочках із Борщівської області: крій, композицію орнаменту (більш густий на рукавах у жінок), на шви і техніки (їх біля 50), тканини (конопляне полотно), нитках (вовна). Орнамент борщівської сорочки містить обереги, які відтворюють фрагменти трипільської культури. Ясна річ, не всі люди, але харківські майстри, звісно, чули легенду відносно їх темного кольору. Під час турецької та татарської

цій в Німеччині, Аргентині, Бразилії, Польщі, Чехії, Португалії, країнах Бенілюксу тощо. Друге видання цього альбому відбулося в Палаці Потоцьких національної галереї ім. Б. Возницького, яке супроводжувалося презентацією авторської колекції одягу «прет-а-порте» Арт-студії Івони Лобан «Пінзель. Лівів. Бароко», виставкою сучасних митців Львівської і Тернопільської області на Пінзельєву тематику. Двічі (у Львові та Києві) робили презентації проекту на X Світовому конгресі українців (СКУ) у 2017 році, на якій гості впізнавали орнаменти рідного села на сорочках, які свято берегли їх родичі старшого покоління. А також

Тарас підкреслив, що концепція їх проекту, по-перше: подання через класичне та ужиткове мистецтво іміджу України як сучасної, європейської, висококультурної країни, яка, незважаючи на зовнішню політичну обстановку на сході країни, може на належному рівні брати участь у світовому культурному житті. По-друге: забезпечення співпраці та налагодження культурного діалогу між регіонами України. А також: популяризація місцевого традиційного українського автентичного строю; виявлення і підтримка сучасних народних майстрів і умільців; залучення дітей і молоді; адаптація автентичних зразків у сучасному середовищі; для

навали загинули майже усі чоловіки, тоді жінки в знак жалоби дали обітницю 7 поколінь вишивати тільки чорними нитками.

А за другою версією, тут розводили овець чорної породи, з якої сучили нитки, що не потребували фарбування. За третьою: чорний колір — це колір рілля, чорнозему. Врожаї залежали від некерованих стихій, від яких наші предки захищались оберегами. Тож не випадково у Василя Стуса звучить: «Моя земля з рахманною журбою...» Життя йшло далі, і майстрині почали оживляти вишиванки вкрапленням кольорових ниток у квіточках — символах нового життя, в сучасності прикрашати пайєтками, січкою...

Цього року одинадцятий раз поспіль на Тернопільщині відбувся фестиваль «Борщівська вишиванка» з райдугою кольорів, феєрією музики, пісень, танців. Громадськість західного Поділля пропонує борщівську вишиванку для внесення в реєстр нематеріальної спадщини ЮНЕСКО.

Завершила Тетяна свою доповідь повідомленням про ексклюзивне подарункове видання Ярини Вінницької «Скриня. Речі Сили» зі спецефектами: витинання, тиснення золотом, друк на прозорій та напівпрозорій основі, ефекти об'ємності. Для більшої наочності Тетяна і Тарас використали мультимедійні засоби.

Деякі роки тому у пресцентрі «Майдан Свободи» проходив

круглий стіл із провідними майстрами народного мистецтва, мистецтвознавцями щодо проблем розвитку і збереження традицій. Мій сусід у перерві виказав думку, що він не згоден, що автентична українська вишивка збереглась в основному в Карпатах, у автохтонного населення, бо територія була і під владою Австро-Угорщини, і під Польщею, Румунією, національні культури асимілювалися, нівелювалися. На презентації же повідомили, що у печерах Карпат (приміром, Вертеба) збереглися на кераміці елементи трипільської культури, які були священними для автохтонів, які і перейшли в орнаменти ужиткових речей, і вони дійсно архаїчні.

Цікавою була доповідь працівника харківського історичного музею ім. М. Сумцова, яка продемонструвала слобожанські рушники. Відзначила їх особливості, що деякі речі були вишиті переселенцями: рушники із сюжетними композиціями, татарська вишивка на хустині тощо.

Вір-гостею на презентації була харківська дослідниця орнаменту, майстриня-вишивальщиця (інженер за фахом) Тетяна Чорна, яка показала свою колекцію сорочок. Вона поділилась, що раніше вишивала виключно картини, а наразі тільки сорочки, для охочих проводить майстер-класи. Захопилася вишивкою сорочок тоді, коли спілкуючись зі своєю старенькою бабусею, спробувала випросити її три сорочки, вишиті для себе на смерть місцевими візерунками — квіточками (як по мене, то це явно берегиньки). Але старенька пручалася. Тетяна питала: «Навіщо тобі три?.. Я тобі вишию з синтетики — вічні...». Тетяна примітила, що на одному кінці села вишивали мотиви «квіточки», на іншому — «гілочки». І в Золочеві на Слобожанщині у вишивці присутні мотиви Західного Поділля, що не випадково, якщо вважати, що там були переселенці саме з цього міста.

Брендом для Харкова і області є сквородинівська тематика, мистецькі твори, які відтворюють життя і творчість видатного філософа-мандрівника Григорія Сковороди, до 300-річчя якого готується світ під егідою ЮНЕСКО. Національний меморіальний музей Г. Сковороди у Сквородинівці проводить щорічний фольклорний фестиваль «Сьогодні Купала, а завтра Івана», який супроводжується виставками-продажами робіт народних майстрів. Районна рада селища Бабаї у мальовничій місцевості з Чорним озером, з білими лебедями, грушевою галявиною «Панські штани», з джерелом Сковороди, проводить щорічний етнофестиваль «Сад пісень Сковороди». Харків'яни також традиційно беруть участь в урочистій ході у вишиванках під час свят. Цього року вони долучилися до Параду вишиванок, який пройшов центральною вулицею Сумською до Харківського національного театру опери та балету.

На завершення Тарас Демкура подякував усім за гостинність і вручив Подяку БО «Благодійний фонд родини Демкур» за співпрацю з розгортання виставки і організацію заходу директору бібліотеки Світлані Передерій, співпрацівникам бібліотеки Олені Адайкіній і Юлії Юдиній, майстрині Тетяні Чорній. Читач бібліотеки Любов Миколаївна Орленко від імені усіх глядачів щиро подякувала організаторам презентації за те, що привезли мистецтво Заходу України, зокрема західного Поділля, за пізнавальні і цікаві доповіді, які наблизили до нас красу рідного краю, рідної культури, і побажала успіхів в продовженні їх праці, а також бібліотеці. Глядачі дякували координаторам, окрему дяку вони висловили бібліотеці за запрошення.

Тетяна КОСТОВА,
наш позаштатний кореспондент

